

LUNDS
UNIVERSITET

Sociologiska institutionen

Den svenska berättelsen om alternativ utbildning

-En kritisk diskursanalys av alternativ utbildning i svensk media

Kandidatuppsats i sociologi, 15 hp

SOCK07, VT-2022

Handledare: Olav Nygård

Hedda Ståhl

Abstract

Author: Hedda Ståhl

Title: The Swedish story of alternative education - *a critical discourse analysis of alternative education in Swedish media* [Translated title]

Supervisor: Olav Nygård

Key words: *Alternative education, homeschooling, distance education, critical discourse analysis, media.*

Homeschooling and distance education have had a tricky past in Sweden. During the Covid-19 pandemic lockdowns people were made to work/study from home in a capacity they had never tried before. This opened the Swedish eyes to the pros and cons of alternative education. The aim of this study was to investigate how Swedes who follow an educational path alternative to the normal Swedish state school are perceived and depicted. The study analyzes 21 news articles published between 2017 and 2022 in three of Sweden's biggest commercial newspapers Aftonbladet, Dagens Nyheter and Expressen. The method and theory that made up the analysis was based in the critical discourse analysis according to Norman Fairclough's three dimensional model: text, discourse and social practice. The two most prominent discourses found were the parent presented as the villain and the child presented as the victim. The parent as the villain was broken down into two themes: the parent as a fanatic and the parent as a criminal. The child as the victim was broken down into four themes based on who/what the child was a victim under: under the parents tyranny, under their own disorder, under a school form that can't handle them and under a societal phenomenon. Parallel to these main discourses emerged two countering discourses challenging their negative portrayal of swedes choosing alternative education. These were: the parent as the hero and the healthy child. These counter discourses were yet again broken into themes. The first discourse in two: the parent saving the child from being hurt by the school and the parent knowing their child better than the school. The second discourse in two: the genius child and the regular school pupil. From the analysis the conclusion was drawn that the portrayal in Swedish media of people choosing alternative education is in general negative. They create and reproduce a power structure where this group becomes the outsider. The consequences of this is that these people become oppressed and shunned.

Index

1 Bakgrund och frågeställning	4
<i>Syfte och frågeställning</i>	6
2 Tidigare forskning	6
2.1 Svenska diskurser kring alternativ utbildning.....	6
2.2 Svenska diskurser i en internationell kontext.....	7
3 Teori	9
3.1 Kritisk diskursanalys.....	9
3.1.1 Diskurs.....	10
3.1.2 Interdiskursivitet.....	10
3.1.3 Intertextualitet.....	10
3.1.4 Modalitet.....	10
3.2 Etablerade och outsiders.....	11
4 Metod	12
4.1 Den tredimensionella modellen.....	12
4.1.1 Text.....	12
4.1.2 Diskursiv praktik.....	13
4.1.3 Social praktik.....	13
4.2 Validitet, Reliabilitet och Reflexivitet.....	13
4.3 Urval.....	14
4.3.1 Valet av dokument.....	15
4.3.2 Urvalsprocessen.....	16
4.3.3 Etiska överväganden.....	17
4.3.4 Bearbetning av materialet.....	17
5 Analys	18
5.1 Diskursöversikt - Fyra diskurser kring alternativ utbildning.....	18
5.1.1 Föräldern som boven.....	18
5.1.2 Barnet som offer.....	20
5.1.3 Motdiskurs: Föräldern som hjälten.....	22
5.1.4 Motdiskurs: Det friska barnet.....	23
5.2 Textanalysen: ordval och uttryck som färgar diskursen.....	24
5.2.1 Föräldern som boven.....	24

5.2.2 Barnet som offer.....	25
5.2.3 Motdiskurser.....	26
5.3 Diskursiv praktik: diskursiv reproduktion.....	26
5.3.1 Diskursernas reproduktion.....	27
5.4 Social praktik: diskurserna i sin sociala kontext.....	28
5.4.1 Outsidern, stigmat och social utestängning.....	29
6 Slutdiskussion.....	30
7 Källförteckning	
8 Artiklar	

1 Bakgrund och frågeställning

Emile Durkheim såg skolan som en av samhällets centrala sociologiska institutioner som formar människans världssyn och utbildning som ett samhällsbyggande verktyg (Ritzer & Stepnisky 2015, s. 12, 89-93). Genom Sveriges historia har skolan alltid fungerat som ett sådant instrument. Idéen om folkundervisning föddes ur kyrkans vilja att sprida den kristna världsbilden (Frängsmyr 2002, s. 372-373). Från mitten av 1800-talet, då folkskolan infördes, har dock staten tagit över och skolan ett medel för att fostra samhället i sin ideologiska och politiska avbild (Frängsmyr 2002, s. 368-369). Idag är den svenska skolan bland annat grundläggande i demokratibygget - den ska ge barn grunden för att leva och verka i ett demokratiskt land (Skolverket 2000, s. 5-10; Skolverket 2011, s. 8-9).

Svenska staten håller hårt om utformningen av svenska barns utbildning jämfört med exempelvis Danmark och Finland som följer läroplikt/undervisningsplikt (Børne- og undervisningsministeriet 2022; Finlex 2022). Medans lagen om svensk skolplikt gör så att barn i Sverige har en skyldighet att fysiskt närvara i skolan är det i Danmark/Finland tillåtet att barnet tillgodogör sig grundläggande kunskaper utanför grundskolans väggar (Børne- og undervisningsministeriet 2022; Finlex 2022; Skolverket 2022c). Föräldrar i Danmark/Finland kan därmed exempelvis hemundervisa sitt barn medans detta i princip är förbjudet i Sverige där undervisningen måste följa läroplan (1 kap. 9 § Skollagen). Distansundervisning (läroplan en på distans) tillåts endast för "elever som på grund av sjukdom eller liknande skäl inte kan delta i vanligt skolarbete under längre tid" (Skolverket 2021; Skolverket 2022a) eller genom Sofia distans för svenska barn som befinner sig utomlands (Sofia Distans 2022).

Med detta i bakhuvudet kan man få en uppfattning om hur alternativa utbildningsformer, som avviker från den statligt reglerade utbildningsformen, mottas i Sverige. I svensk skollag beskrivs den statligt framtagna skolformen nämligen som en rättighet. Den främjar barns rätt till utbildning och jämlika förutsättningar att möta världen genom likvärdig utbildning (1 kap. 9 § Skollagen). Detta innebär att alternativ utbildning såsom hemundervisning anses riskera att ta ifrån denna rätt ifrån barnen (Skolverket 2022b).

När Covid-19 nådde Sverige skedde dock någonting som aldrig hänt, svenskar fick testa att arbeta/studera på distans. Med risk för smittspridning i skolorna tvingades regeringen införa tillfälliga bestämmelser som tillät distansundervisning (Regeringskansliet 2022). Många svenska barn fick nu pröva undervisning som tidigare varit reserverad till en liten grupp "extrema fall". Alternativa utbildningsformer sattes på kartan. Media rapporterade från

hemmen och skolor. Forskningsvärlden började undersöka undervisningsformernas för- och nackdelar. I tidskriften ”Forskning och framsteg” (Frisk 2021) beskrivs Ditte Storck Christensens, doktorand vid Göteborgs universitet, avhandling om följderna av svensk lagstiftning för hemundervisande familjer. Vidare beskrivs Lisa Thorells, lektor vid Karolinska institutet, studie av psykiska hälsoeffekter av distansstudier (Ibid).

På Karolinska institutet menar forskare att coronapandemin accelererade en modernisering av skolan som redan var på väg (Deckeman 2021). Ökad distansundervisning är bara ett av resultaten av ett allt mer digitaliserat Sverige där en ny organisering av arbetsmarknaden ställer nya krav på flexibilitet, automation och livslångt lärande (Ibid).

Forskning på alternativa utbildningsformer har alltså blivit eftertraktad i Sverige (Frisk 2021; Deckeman 2021). Samtidigt är dialogen kring ämnet begränsad, inte minst av svensk lag. Nu menar jag att en relevant utgångspunkt för att ens förstå sig på alternativ utbildning i en svensk kontext är att undersöka hur diskurserna kring dem ser ut. Genom en kritisk analys av diskurserna kring alternativ utbildning kan man inte bara synliggöra vilka normer och maktstrukturer som dominerar framställningen av detta fenomen utan även göra dessa diskurser mottagliga för ifrågasättning (Gubrium & Holstein 1997 s. 180; Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 67-70). Studien bygger både metodologiskt och teoretiskt på Norman Faircloughs tredimensionella kritiska diskursanalys (Ibid). För att sedan få ytterligare grepp om diskursens maktstrukturer appliceras Norbert Elias teori om *etablerade* och *outsiders* (Elias & Scotson 2010, s. 16-22). Frågan lyfts om svenskar som följer alternativa utbildningsformer stigmatiseras och stängs utanför den sociala gemenskapen.

För att avgränsa studien riktas fokus till svensk nyhetsmedia. Media är enligt antropologen Arjun Appadurai en av de fem stora "landskapen" som utgör människans "kulturella verklighet" (Ritzer & Stepnisky 2015, s. 480-481). Att studera svensk nyhetsmedia kan därför ge en inblick i den allmänna svenska uppfattningen av alternativa utbildningsformer.

Till slut definieras begreppet *alternativ utbildning* i denna studie generellt som all sorts utbildning som avviker från den vanliga statligt formade grundskole- och gymnasieutbildningen, men specifikt som distans-, hemundervisning och unschooling. Som jag beskrivit ovan är distans- och hemundervisning i realiteten olika, inte minst i den mån att distansundervisning oftare är laglig medans hemundervisning i princip är olaglig. Jag har dock valt att använda *alternativ utbildning* som ett paraplybegrepp på grund av att jag under studiens gång insåg att dessa begrepp ofta används synonymt i svensk nyhetsmedia och det är

denna plattform studien undersöker. Liknande visade sig *unschooling* användas som en variation av hemundervisning. Jag ser dock att faktumet att dessa begrepp används synonymt i media kan vara ett resultat av diskursen i sig och kritiserar därför detta i analysen.

Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är alltså att undersöka hur människor som följer alternativa utbildningsformer framställs i svensk nyhetsmedia. Svensk nyhetsmedia representeras av tre tidningar: Aftonbladet, Dagens Nyheter och Expressen. Frågeställningen lyder:

-Genom vilka diskurser framställs människor som följer alternativa utbildningsformer i svensk nyhetsmedia?

-Hur förhåller sig dessa diskurser till varandra?

-Vilka maktstrukturer upprätthåller dessa diskurser?

2 Tidigare forskning

I detta avsnitt redogör jag för hur diskurserna kring alternativa utbildningsformer sett ut genom att presentera tidigare forskning. Svensk forskning på det avgränsade området är knapp. För att sätta denna studie i en större vetenskaplig kontext tar jag därför även upp internationella källor. Först presenterar jag hur de svenska diskurserna kring alternativ utbildning ser ut och kontrasterar sedan dessa med internationella diskurser.

Materialet hittades genom LUBsearch och Googles sökmotor. Sökorden var: hemundervisning, distansundervisning, diskurs, diskursanalys. Samma ord på engelska.

2.1 Svenska diskurser kring alternativ utbildning

I *Homeschooling: The history and philosophy of a controversial practice* (2019, s. 7-10) beskriver James G. Dwyer, professor i juridik, och Shawn F. Peters, professor på the integrated liberal studies program, att det finns två grupper som slagits om makten över barnets utbildning - staten och föräldern. I FN:s deklaration om mänskliga rättigheter artikel 26 (UN 1948) kan man se denna konflikt. Å ena sidan ställer Paragraf 1 (grundläggande utbildning ska vara fri och obligatorisk) och Paragraf 2 (utbildning ska stärka människors respekt för mänskliga rättigheter och fundamentala friheter) krav som endast staten kan uppfylla. Dessa förutsätter en gemensam skola, eller åtminstone statlig insyn, att dessa

rättigheter upprätthålls. Å andra sidan konstaterar Paragraf 3 att föräldern har primär rätt att välja sitt barns utbildning.

Hemundervisning är en fråga som driver denna konflikt. I denna debatt ställs föräldrarnas rätt på prov. Sara Högdin, doktor i socialt arbete vid Stockholms universitet, beskriver i *Skolplikten och dess befrielsegrunder - om praktisk tillämpning och lagstiftning* (2007, s. 23-27) om konflikter mellan det svenska utbildningssystemet och föräldrar, hur föräldrar i Sverige inte har mandat över barnets utbildning då staten fastslagit att föräldern inte är den bästa företrädaren för sina barn. Föräldern har rätten att fostra sitt barn efter egen livsåskådning/religion men inte att ta barnet ur skolan. I Sverige sitter alltså staten på den absoluta makten till barns utbildning.

I Cynthia M. Villalbas undersökning *Home-based education i Sweden: Local variations in forms of regulation* (2009, s. 289-293) beskrivs begreppet *insyn*. För att tillåtas hemundervisning i Sverige behöver staten nämligen ha insyn i processen. Detta menar Villalba är ett verktyg som staten använder för att upprätthålla makt. Villalba beskriver hur denna organisering av svensk skola är en spegel av hur det svenska välfärdsstaten styr sin medborgare genom sanktioner i form av sociala hot och en reglerad framställning av ett "eftertraktat" liv.

En intervjuundersökning av distansundervisning under Covid-19 (Skolinspektionen 2021, s. 3-8) visar också en negativ bild. Eleverna visade sig ha svårare att få stöd och hjälp. Likaså hade det en negativ effekt på elevernas mående (Ibid). Det finns dock svensk forskning som visar att distansundervisning kan användas för utsatta barn såsom hemmasittare som av olika anledningar (som neuropsykiatriska funktionsnedsättningar - ADHD/Autism) inte klarar skolmiljön (Bergdahl & Nouri 2020, s. 11-14). En rapport från specialpedagogiska skolmyndigheten (2021, s. 4-5) menar dock motsatsen, att distansundervisning missgynnat personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

2.2 Svenska diskurser i en internationell kontext

Sveriges hårda inställning till alternativa utbildningsformer är unik i en internationell kontext. I *The wiley handbook of home education* (Blok m.fl. 2017 s. 413-414) presenteras Henk Blok m.fl. undersökning av hemundervisningens legala status i Europa. Sverige har en av de striktaste lagordningarna i Europa när det kommer till hemundervisning. I kontrast har hemundervisning fått stort genomslag i USA (Gaither 2017, s. 8-9). Sedan 1970-talet har

antalet hemundervisade boomat med nästan två miljoner hemskolade i dagens USA (Dwyer och Peters 2019, s. 7). Samtidigt skildrar Dwyer och Peters (2019, s. 7-10) den kontroversiella rollen hemskolning haft även i USA. Hemskolning har framställts som ett hjärntvättande hot mot demokratin, barns rättigheter och sociala utveckling. Att barn inte socialiseras är ett av de vanligaste argumenten (Ibid). Det går parallellt med uppfattningen att det hemskolade barnet inte får tillgång till likvärdig utbildning som kan förbereda dem på ett demokratiskt samhälle. John Scott Gray (2018, s. 441-446) beskriver exempelvis hur hemundervisning motiverad av religiösa motiv kan isolera barnet.

Å andra sidan menar Dwyer och Peters (2019, s. 7-10) att en lika stark motdiskurs växt fram i USA - hemundervisning som en räddning från ett tyranniskt övertagande av den enskilda individens självständighet. Janice Aurini och Scott Davies visar i *Choice without markets: homeschooling in the context of private education* (2005, s. 470-471) att det som motiverar föräldrar att välja hemundervisning idag gått från det traditionella/religiösa till neoliberala. Föräldrar idag väljer hemundervisning på grund av livsstil, ny syn på barnets behov kring inläring och familjesammanhållning (Ibid). Undersökningar från både USA och Israel visar hur dessa föräldrar värderar möjligheten att ge en individanpassad undervisning till sitt barn då de anser att det leder till ökad tillfredsställelse, initiativkraft, självkänsla, självständighet samt nyfikenhet (Jolly & Matthews 2020, s. 273; Neuman & Guterman 2017, s. 271-275). Föräldrarna tar även aktiva steg för att motverka antisociala tendenser (Firming m.fl. 2019, s. 51). Sedan finns det även studier som visar på att vissa människor flyr skolsystemet på grund av direkta hot. En sådan är Lisa Pugas *Homeschooling is our protest: Educational liberation for African American homeschooling families in Philadelphia* (2019). Puga visar här hur afroamerikaner väljer hemundervisning för att skydda sitt barn från systematisk rasism i skolsystemet (Puga 2019, s. 287).

Julia Mourão Permoser och Kristina Stoeckl (2020, s. 698-699) motsäger denna modernisering av motiven till hemundervisning. De menar att den växande hemundervisningen snarare är ett resultat av en traditionalistisk agenda där kampen om mänskliga rättigheter är en ridå för konservativa ideal. Forskarna menar att hemundervisning som stödjer en popularisering av "moral konservatism" - en anti-rättigheters ideologi som bl.a. hämmar barns, kvinnors och queer rättigheter.

Dwyer och Peters (2019, s. 28-29) beskriver, likt Högdin, hur denna tudelade bild av hemskolning i grund och botten speglar en ideologisk dispyt kring vem som borde ha makten

- stat eller förälder. Nu menar jag att det är relevant att undersöka om dessa diskurser, och förhållandet mellan dom, även speglas i svensk nyhetsmedia.

3 Teori

I detta avsnitt presenteras studiens teoretiska utgångspunkter. Inledningsvis redogör jag för diskursanalytisk metodik, specifikt den kritiska diskursanalysen som utgör både teori och metod. Den kritiska diskursanalysen lägger fram en tredimensionell analysram genom vilken man kan belysa de föreställningar som alternativ utbildning framställs genom i svensk media. Därefter redovisas begreppen *etablerade*, *outsiders*, *stigma* och *social utestängning* som tillför olika synvinklar genom vilka vi kan förstå och förklara dessa framställningar i ett större sammanhang.

3.1 Kritisk diskursanalys

Michael Foucault beskrev *diskursen* som en grupp påståenden vilket ger form till ett språk genom vilket man talar om ett specifikt ämne (Gubrium & Holstein 1997 s. 116-117, 165). Diskursen enligt Foucault är alltså hur människan producerar kunskap genom språket. Genom diskursen får världen mening och genom diskursiv praktik förstår vi världen. Diskursanalys tillåter oss att lyfta blicken från det "etablerade" och förstå att vår uppfattning är formad av ett historiskt och kulturellt rum (Gubrium & Holstein 1997 s. 180). Analysen av diskurser kan gräva fram det som tidigare varit osynligt, dekonstruera världen.

Detta arbete fokuserar på språket, specifikt texten, som en representant för diskursen. Jag följer den *kritiska diskursanalysen* som skapades av lingvisten Norman Fairclough. Denna analysform kan analysera språket som maktmedel. Språket analyseras nämligen i den kritiska diskursanalysen som social praktik. All social praktik antas vara sammankopplat med sin historiska kontext. Det är även genom social praktik som existerande sociala relationer reproduceras eller ifrågasätts. (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 67-70)

Den kritiska diskursanalysen delas in i tre dimensioner: text, diskursiv praktik och social praktik. Denna tredimensionella analysen är tvärvetenskaplig i den mån att den tagit inspiration från lingvistik, makrosociologi och mikrosociologi (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 67-70). Från lingvistik läggs en grund för språkvetenskapliga redskap för textarbetet, från makrosociologi åttas kring diskurs och sociala förändringsprocesser på en samhälls-

nivå och från mikrosociologin har analysen tagit form av teorier kring hur den människor tillsammans skapar ramar genom vilka man tolkar omvärlden. Den tredimensionella modellen beskrivs vidare under metodavsnittet.

3.1.1. Diskurs

Diskurs i denna studie definieras som ett sätt att tala om någonting (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 50). Diskursen är det som uttalas och på vilket sätt det sägs. För att diskursen ska sättas i ett sociologiskt sammanhang och få mening definieras diskursen också som i relation till sin sociala kontext. Diskursen är på så sätt även ett språk som skapar och skapas av den sociala världen.

3.1.2. Interdiskursivitet

En texts interdiskursivitet kan vara antingen hög eller låg. Låg interdiskursivitet innebär att diskurserna som uttrycks i texten är konventionella (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 77). I en sådan text saknas nya uttryckssätt och formuleringar. Går diskurserna istället emot "status quo" har texten hög interdiskursivitet. Då använder skribenten kreativa uttryck. Hög interdiskursivitet är därmed ett tecken på att den diskursiva praktiken är i förändring på samma sätt som låg interdiskursivitet visar på att den befintliga diskursordningen spikas fast ytterligare. För att analysera interdiskursivitet behöver man först veta vilka diskurser som är mest förekommande.

3.1.3 Intertextualitet

Intertextualitet sätter den enskilda texten i ett nät av texter som utgör diskursen (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 77-80). Det intertextualitet belyser är centralt hur texter bygger på och bygger vidare andra texter. När texten sätts i relation till andra texter får den ny mening. I denna studie undersöks specifikt hur olika diskurser och textuella element reproduceras.

3.1.4 Modalitet

Modalitet belyser formuleringens roll för uppfattningen av ett budskap. Modalitet visar hur skribenten förhåller sig till sina påståenden (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 77-81). Detta visas genom skribentens val av ord. Olika modaliteter är olika *sätt* att uttrycka sig på.

Modaliteter är centrala för att förstå hur en text kan tolkas och mottas. De former av modalitet som jag använt i analysarbetet presenteras nedan.

Objektiv modalitet betyder att påståenden målas upp som objektiv sanning (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 79-81). Det kan även innebära att tolkningar framställs som fakta. Objektiv modalitet kan man få syn på genom att skribenten använder bestämda ordval som ex. *är* istället för mer subjektiva ord.

Ordval i sig kan sägas vara en modalitet (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 79-81). Ordval influerar hur texten kan mottas. Att använda många adjektiv kan exempelvis vara ett sätt att förstärka budskapet.

Till sist kan skribenten ge uttryck för olika grad av *instämmande* i sina påståenden (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s.79-80). *Självklart, absolut, mycket* är ordval som beskriver högre grad av instämmande medans lägre grad av instämmande är ord som *kanske* och formuleringar som *i vissa fall*.

3.2 Etablerade och outsiders

I analysarbetet används även begreppen *etablerade* och *outsiders* som hämtats ur sociologen Norbert Elias bok med samma namn skriven med hjälp av John L. Scotson. Däri beskriver Elias, med hjälp av en studie av nyinflyttade i tre engelska bostadsområden, hur en maktkamp uppstår mellan de redan etablerade familjerna och de nyinflyttade. Ett vi-och-dom förhållande uppstår där de etablerade försöker hålla sig kvar vid makten genom att stänga ute de nya. De etablerade använder förtal och skvaller som en maktteknik vilket skapar *stigma* kring de som stämplat som outsiders. Samtidigt framhåller de etablerade sina "bästa" egenskaper för att stärka sin position ytterligare. De etablerade är de dominerande medans outsiders är dominerade. Stigmatiseringen är central. Gruppen som brännmärks med stigma framställs som mindre värd. Det sker en *social utestängning* då stigma stänger ute outsiders ytterligare från att medverka i den sociala scenen. Samtidigt skapar den sociala stämplingen en starkare sammanhållning i outsider-gruppen. (Elias & Scotson 2010, s. 16-22, 30-31, 49-50, 62)

Dessa begrepp är relevanta att använda i analysen av hur olika diskurser upprätthåller eller bryter maktförhållanden.

4 Metod

Denna studie är en kritisk diskursanalys av nyhetsartiklar från tre av Sveriges största tidningar: Aftonbladet, Dagens Nyheter och Expressen. Studien baserar sig i den kritiska diskursanalysen enligt Norman Faircloughs tredimensionella modell.

I detta avsnitt redogör jag för undersökningens metodologiska grund och tillämpningen av denna. Först presenterar jag den tredimensionella modellen och förklarar kort de tre dimensionerna: text, diskursiv praktik och social praktik. Sedan presenterar jag resonemang för studiens tillförlitlighet. Till slut redogör jag för hur urvalet gick till, etiska åtaganden och bearbetning av materialet. Genomgående i detta avsnitt motiveras och diskuteras de beslut jag tagit.

4.1 Den tredimensionella modellen

I denna studie används Norman Faircloughs tredimensionella modell för kritisk diskursanalys som metod (Winther Jörgensen & Phillips 2000, s. 67). Denna modell anlägger en ram för analysarbetet indelad i tre delar:

- Analys av text
- Analys av diskursiv praktik
- Analys av social praktik

De tre dimensionerna hänger ihop, påverkar varandra och påverkas av varandra. Endast genom en analys av alla tre dimensionerna tillsammans kan man nå kunskap kring hur den sociala verkligheten skapas och skapas av språkbruk. Även om analysen delas upp i tre delar smälter dom alltså i mångt och mycket tillsammans under analysen. Här nedan redogör jag dock för de tre dimensionerna separat och ger en förklaring till hur de kopplas ihop i analysarbetet.

4.1.1. Text

Den textuella analysen analyserar textens egenskaper - metaforer, ordval, grammatiska val etc. - och ger en uppfattning av textens mönster (Winther Jörgensen & Phillips 2000, s. 67-70). Denna analysdimension tydliggör att all text kan formuleras på olika sätt. De textuella element skribenten väljer ger texten mening och skapar på så sätt diskursen.

Skribentens val att uttrycka sig är på så sätt i fokus i denna dimension. Den textuella analysen är kärnan i den kritiska diskursanalysen. Den lägger grunden för kommande dimensioner.

4.1.2 Diskursiv praktik

Analysen av den diskursiva praktiken innebär analysen av hur texten produceras och konsumeras (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 67-70). I denna analysdel ligger fokus på att skapa en överblick över hur olika textuella element och diskurser reproduceras. Analysen av den diskursiva praktiken skapar på så sätt en kartläggning över hur textuella element skapar diskurser och hur dessa i sin tur hänger ihop. Denna dimension binder därmed tillsammans textanalysen med analysen av social praktik.

4.1.3 Social praktik

Till slut ställer man den text och de diskursiva praktiker som kartlagts i relation till den sociala verkligheten (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 67-70). I den tredje dimensionen analyseras hur text och diskursiv praktik påverkar och påverkas av den sociala världen. Vid detta stadie är det nyttigt att ta fram relevanta teorier för att sätta materialet i sin sociologiska kontext. Det är under denna analys som man kan nå en större förståelse hur diskurser kan producera och reproducera olika maktförhållanden och vidmakthålla eller ifrågasätta ojämlikheter. Analysdimensionen har som syfte att visa hur diskurser styr sociala handlingar. Analysen av social praktik belyser kort sagt konsekvenserna av text och diskursiv praktik.

4.2 Validitet, Reliabilitet och Reflexivitet

Jørgensen och Phillips (2000) beskriver hur forskaren i en diskursanalytisk studie bör förhålla sig till begreppen *validitet*, *reliabilitet* och *reflexivitet*.

Gällande validitet innebär det centralt om datamaterialet som ligger till grund för studien kan besvara frågeställningen (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 122-123). Måts det som avses mätas? Väsentlig är en tydlig frågeställning genom vilken det är enkelt att ex. identifiera sökord som kan få fram relevanta artiklar (jag motiverar min urvalsprocess vidare under "Urval"). Lika viktigt är hur väl analysen kan ge nya förklaringar och perspektiv på den/de existerande diskursen/-erna. Därför bör forskaren (jag) tydligt beskriva

analysprocessen. Genom hela analysarbetet dras ständigt kopplingar mellan citat och analys. I dessa kopplingar klargörs tolkningar av textmaterialet.

Reliabilitet mäter istället en studies tillförlitlighet och precision. Bland annat mäts studiens *intersubjektivitet* vilket försöker besvara om samma resultat skulle uppstå om studien skulle utföras igen (Winther Jörgensen & Phillips 2000, s. 119-122). Med detta i bakhuvudet är det viktigt att inkludera en öppen och detaljerad beskrivning av hur studien genomförts. Inom diskursanalytisk studie bör dock intersubjektiviteten ställas i relation till att diskurser ständigt förändras i takt med samhällets utveckling. Att utföra samma studie under en senare tidpunkt kan därmed ge annorlunda resultat men det är snarare ett resultat av metodens natur.

Tillförlitligheten fokuserar generellt på forskaren som det centrala "mätinstrumentet" (Winther Jörgensen & Phillips 2000, s. 119-122). Subjektiva värderingar/attityder sänker tillförlitligheten. Genom diskursanalysen innebär det att forskaren behöver vara medveten om dennes roll som återgivare av kunskap. Det innebär att forskaren slopar förväntningar på vilka diskurser som kommer framgå och istället tar på sig objektiva glasögon och tänker utanför boxen. Liknande behöver forskaren vara medveten om att hen befinner sig i en socialt konstruerade verklighet styrd av diskurser. I denna studie innebär detta att jag som forskare konstant tar avstånd och ifrågasätter mina tankar under studiens gång och likaså att det framgår i mitt analysarbete och resultat. Detta kallas för *reflexivitet* (Ibid).

4.3 Urval

Ett målstyrt urval har valts för att uppnå studiens syfte. I sådant urval fungerar studiens målledstjärna i urvalsprocessen (Bryman 2018, s. 139).

Jag har valt nyhetsartiklar och reportage från tre av Sveriges största tidningar - Aftonbladet, Dagens Nyheter och Expressen. Detta val är motiverat av att dessa tidningar når ett stort antal läsare. Förhoppningsvis kan de reflektera diskurserna kring alternativ utbildning i den större samhällsstrukturen. Tre olika nyhetstidningar kan även ge en mer varierad och detaljerad bild av diskurserna som i en enskild tidning kan färgas av exempelvis tidningens ideologiska bakgrund eller arbetskulturen i redaktionen. Aftonbladet är exempelvis oberoende socialdemokratisk, Dagens Nyheter oberoende liberal och Expressen liberal. I det undersökningsområde studien befinner sig i finns dock mycket material vilket leder till att jag begränsar antalet nyhetskällor till tre.

De valda artiklarna är publicerade mellan åren 2017-2022. Denna avgränsning gjordes för att nå ett mer varierat underlag än vad material insamlat från ett år kunde ge.

Nyhetsrapporteringen tenderar att formas av en specifik händelse. Det jag insåg under urvalsprocessens start var att nyhetsflödet kring alternativ utbildning de senaste åren centrerat sig kring Coronapandemin. "Bjärred-fallet" (där två föräldrar misstänktes ha mördat sina döttrar) tog också upp månaders rapportering i alla tre tidningar.

Den största delen av datamaterialet är nyhetsartiklar varav två är reportage. Idéen från början var att använda nyhetsartiklar med tanken att nyhetsartiklar har ett upplägg genom vilken information ska framföras snabbt. På så sätt kan man få syn på diskursernas centrala delar. Nyheter är även till sin natur upplagda att uppfattas som autentiska och fakta-givande (Bryman 2018, s. 227). Reportage är istället en mer detaljerad och längre version av en nyhetsartikel vilket kan göra det svårare att identifiera diskursernas centrala delar då det ger ett större material att ögna igenom. De två reportagen valdes dock på grund av brist på material i nyhetsartiklar på Expressen. Reportage kan å andra sidan bidra med en djupare inblick i framställningen av alternativ utbildning.

4.3.1 Valet av dokument

Enligt Fairclough kan språkbruk analyseras i mer än textuell form (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 67-70). Trots detta används endast dokument (nyhetsartiklar) som empiriskt material i denna undersökning. Valet av dokument grundades bland annat i dess egenskap som redan publicerad text. På grund av detta sparas tid då jag inte behöver transkribera artiklarna. Nyhetsartiklar fungerar också som ett bra underlag för att ge inblick i scenen "nyhetsmedia".

Dokumenten hanteras och presenteras i studien som en representation av den sociala verkligheten. Dock vill jag framhäva att artiklarna snarare är en reflektion av verkligheten. De olika föreställningar som artiklarna ger upphov för bör uppfattas som en version av sanningen. På samma sätt blir min framställning av diskurserna genom detta material en version av den/de sanna diskursen/erna. Diskurserna behöver nämligen gå igenom ett tolkningsarbete där mina val som forskare formar resultatet som sedan redogörs. Detta mynnar ut i att studiens resultat snarare bygger på hur det skulle kunna vara än en absolut sanning.

4.3.2 Urvalsprocessen

Efter valet att använda nyhetsartiklar och reportage som empiriskt underlag i studien sattes ett ramverk upp för vilka egenskaper materialet behövde uppfylla parallellt med urvalsprocessens gång. Utöver insikterna att materialet behöver hämtas från flera år och reportage får användas från Expressen var det viktigaste kriteriet som styrde artikelsökningen att artiklarna hade en tydlig koppling till alternativa utbildningsmetoder. Det innebar inte att hela artikeln behövde handla om alternativ utbildning utan snarare att artikeln bygger vidare på de diskurser som redan presenterats. Fokuset ligger alltså på hur alternativ utbildning målas upp även om detta endast är i en mening. Artikeln visar därmed på en reproduktion av diskursen. Att använda vissa artiklar som inte i sin helhet diskuterar alternativa utbildningsformer är bland annat ett resultat av att sådant material var knappt. Jag insåg att diskussionen kring alternativa utbildningsformer ofta uppstår i samband med att något fenomen sker.

I detta ligger en risk. I målstyrt urval finns det en chans att forskaren undermedvetet väljer det materialet som behandlar och stödjer den/de diskurs/er forskaren upplever mest intressanta. Med detta i bakhuvudet ifrågasatte jag ständigt de diskurser som jag upplevde presenteras till mig.

Artiklarna hittades först genom att pröva att skriva in olika sökord relevanta till studiens syfte i tidningarnas egna sökfunktioner på respektive sajt. De sökorden som användes med störst succé i olika kombinationer var: *hemundervisning*, *distansundervisning*, *unschooling*, *skolplikt*, *hemmasittare*, *asperger*, *adhd*, *Coronapandemin* och *föräldrar*. Utöver detta användes samma sökord på Lunds universitets sökbas "Artikelsök". Där lades filter på för att nå nyhetsartiklar från de utvalda tidningarna och den utsatta tidsperioden.

Det var vid det här laget jag förstod att många av nyhetsartiklarna berörde samma nyhetsfenomen - exempelvis införandet av distansundervisning under Coronapandemin. För att avgränsa materialet i sådana fall valdes slumpmässigt artiklar som fick representera de olika tidningarnas framställning av fenomenet.

Till slut bestod urvalet av 21 artiklar. 7 stycken från Aftonbladet, 7 stycken från Dagens Nyheter och 7 stycken från Expressen. Studien baserar sig därmed på ett underlag som ämnar ge både en nyanserad samtidigt som en detaljerad grund för analysarbetet. Alla artiklar som utgör studiens empiri finns samlade under rubriken "Artiklar".

4.3.3 Etiska överväganden

I undersökningen av redan publicerade, skrivna källor är den sociala interaktionen med studieobjekten begränsad, nästintill obefintlig vilket kan riskera att forskaren glömmer sitt etiska ansvar. Det är fortfarande viktigt att forskaren följer forskningsetiska principer. En sådan princip är exempelvis samtyckeskravet (Vetenskapsrådet 2002). Samtyckeskravet innebär att deltagaren behöver samtycka för att vara med i en forskningsstudie. Eftersom att deltagarna i denna studie inte är aktiva så kan de inte heller samtycka och detta krav tappar mening. Dock bör forskaren även följa informationskravet - kravet på att informera deltagarna om dess roll och medverkan i studien - konfidentialitetskravet - kravet att intima och personliga uppgifter behandlas med respekt - och nyttjandekravet - kravet att uppgifter som samlats in används till just det som det samlats in för och inget annat (Vetenskapsrådet 2002). Alla dessa krav tar hänsyn till forskarens skyldighet att skydda de personer som deltar i studien. Min inställning av dessa krav formas av att 1. processen att försöka ta kontakt med varenda person som utgör denna diskursanalytiska studie, där materialet är omfattande och deltagarna likaså, är lång 2. nyhetsartiklarna redan klassificeras som publicerad media, därmed "godkännts" av personerna som är med i artiklarna. Dock bejaktar jag kraven bland annat genom att privatpersoners information (som namn och stad) kan förenklas och tas bort, de avidentifieras alltså. Ytterligare försöker jag vara medveten om att inte förvränga eller kategorisera befintliga uppgifter till den grad att de tappar sin ursprungliga mening (även om den diskursanalytiska metoden har just denna roll).

4.3.4 Bearbetning av material

Bearbetningen av materialet har varit grundlig och noggrann. Till att börja med läste jag igenom alla artiklar jag samlat in och strök under de delar som kunde relateras till undersökningens syfte. Texten som strukits under lästes sedan igenom en gång till och det var vid det stadiet mönster började formas. Först var de teman som identifierades många och spretiga. Efter många fler genomgångar av detta material kunde jag börja lägga ihop olika teman som behandlade liknande idéer. Jag tog även bort teman som kunde uppfattas som överflödiga, som sade samma sak som andra teman. En struktur hade börjat ta form. Vid det här laget valde jag än en gång att överge vissa teman med anledning av att de inte framträdde tillräckligt ofta i materialet. De teman som sedan blev det slutgiltiga underlaget för studien utgör de diskurser som sedan växer fram i analysen. Däri tolkas dessa i relation till studiens

metodologiska och teoretiska underlag. Under hela denna process har materialet styrts valet av tematisering, kodning och analys. Den har styrts av en ständig jakt på vad som upprepas och därmed kan sägas utgöra en diskurs.

5 Analys

Efter noggrann kodning och bearbetning av nyhetsartiklarna har jag identifierat de dominerande diskurserna som framställer människor som följer alternativa utbildningsformer. Analysavsnittet inleds med en redogörelse för dessa diskurser. Däri presenteras kort centrala tolkningar som gjorts. Dessa tolkningar byggs sedan vidare i analysdelen som följer Faircloughs tredimensionella modell: en analys av text, diskursiv praktik och social praktik. Det är i denna del jag drar slutsatser och tolkar diskursernas konsekvenser.

5.1 Diskursöversikt - Fyra diskurser kring alternativ utbildning

I detta avsnitt presenteras de resultat som framkommit under analysarbetet av det empiriska materialet. Personer som följer alternativa utbildningsformer målas generellt upp i ett negativt ljus. I denna diskursöversikt visar jag att jag hittat fyra olika diskurser i de 21 nyhetsartiklarna från Aftonbladet, Dagens Nyheter och Expressen: *Förälderns som boven*, *Barnet som offer*, *Föräldern som hjälten* och *Det friska barnet som gynnas av alternativa utbildningsformer*. De två första diskurserna är de dominerande och kan synas i 11 respektive 11 av artiklarna. De två sistnämnda diskurserna är motdiskurser till de första två och framkommer endast i 5 respektive 4 av artiklarna. Nedan ges en översiktlig bild av innehållet i alla diskurser. De är indelade i teman som i sin tur är indelade i underkategorier.

5.1.1 Föräldern som boven

Diskursen *Föräldern som boven* framställer föräldrar som låter sina barn hem- och distansundervisas som bovar. Föräldrarna målas upp som problematiska på ett eller annat sätt. Diskursen har två underteman: *föräldern som fanatiker* och *föräldern som kriminell*. Dessa har i sin tur sina underkategorier.

Föräldern som fanatiker har identifierats de gånger alternativa utbildningsformer kopplats till föräldrar som i någon mån framställts som extremister. De två vanligaste förekommande fallen av detta var då alternativ utbildning uppkom i dialog med religiösa föräldrar och

föräldrar rädda för covid-19. I de fall nyhetsartiklarna behandlade religiösa föräldrar beskrevs dessa som extremt religiösa människor med strikt kristna eller muslimska trosuppfattningar som de tvingat på barnen. Ett mildare exempel på detta är ett citatet:

..föräldrarna, som är aktiva i Kalmar Adventkyrka, hänvisar till barnens rätt till en fostran i enlighet med föräldrarnas filosofiska och religiösa övertygelse. Exempelvis anser de att skolans undervisning om sex och samlevnad ”gränsar till porr”. Skolans undervisning om hur världen blev till liknar de vid hjärntvätt. (Dagens Nyheter 2017, Artikel 8)

Citatet ovan speglar föräldrar som väljer att hemundervisning då den statligt utlagda undervisningen går emot deras religiösa övertygelser. Ett mer extremt exempel är då hemundervisning kopplas till sekter. Det visas bland annat i citatet:

Margaret Singer .. arbetade .. med barn som utsatts för övergrepp i destruktiva sekter, och pekade på att många av dem inte hade fått objektiv undervisning i skolan. I Sverige har några sekter eller sektliknande rörelser startat egna skolor, samtidigt som andra grupper tillåtit ha hemundervisning för barnen, bland annat Hare Krishna. (Dagens Nyheter 2019, Artikel 12)

Citatet är taget ur artikeln "Forskare: så känner du igen en sekt". Hemundervisning beskrivs i detta fall som ett tecken på att man är med i en sekt.

Den andra gruppen föräldrar som målas upp som fanatiker är de som håller sina barn hemma för att de är rädda för smittspridning i klassrummen. I citatet: "Skolpolitiker i Skellefteå hotar föräldrar som inte låter sina barn gå i skolan på grund av rädsla för covid-19 med vite" (Aftonbladet 2020, Artikel 2) framgår denna trend. Återkommande sentiment är att "[f]öräldrarna har hållit sina barn hemma" (Ibid).

Det andra temat i diskursen *förälderns som boven* är *föräldern som kriminell*. Den representerar föräldern som faktiskt är en bov - kriminell. Likt *föräldern som fanatiker* består detta temat av en trappa av extremism där vissa framställningar är mer extrema än andra. Temat är i sin tur indelat i underkategorierna *föräldrar som går emot svensk lag* och *föräldrar som fysiskt skadar barnen*. Då alternativa utbildningsformer beskrivs i dialog med *föräldrar som går emot svensk lag* innebär detta att fokus i artiklarna ligger på att föräldrarna gått emot svensk skolplikt, folkbokföringssystemet och/eller straffats med vite. Ett citat som exemplifierar detta är i en artikel som beskriver svensk familjer som flyttat till Åland för att hemundervisa där en representant för utbildningsbyrån uttrycker: "Det finns fall som bara har

flytt den svenska skolplikten" (Aftonbladet 2022, Artikel 7). Liknande beskrivs föräldrar i en annan artikel som att hemundervisning endast är ett sätt för dem att "..komma undan skolplikten för sina barn" (Expressen 2019, Artikel 17). Det nämns att föräldrarna inte vill "..låta barnen gå i svensk skola" (Ibid) och att de ".. i en sluten Facebook-grupp .. tipsar varandra om hur barnen ska hållas borta från den svenska skolan" (Ibid).

Man får reda på att dessa personer straffas ekonomiskt av stat och kommun. Nyhetsrubrikerna "Barn hålls hemma - föräldrarna hotas med vite" (Aftonbladet 2020, Artikel 2) och "Viteskrav mot föräldrar som hemundervisar" (Dagens Nyheter 2017, Artikel 8) är två exempel på detta.

Underkategorin *föräldrar som fysiskt skadar barnen* är istället de gånger då alternativa utbildningsformer framställs i nyhetsfenomen där föräldrarna gjort sina barn fysiskt illa. Detta sträcker sig från föräldrar som torterat sina barn vilket kan exemplifieras i citatet:

.. [N]är polisen slog till mot huset hittade de tretton personer .. vissa av dem fastkedjade vid sina sängar. (Dagens Nyheter 2018, Artikel 10)

Till fall då alternativa utbildningsformer målas upp i dialog med skeenden då föräldrar tagit livet av sina barn:

När skolterminen började i tisdags skulle en av flickorna som hittades död i Bjärred ha fått hemundervisning. (Aftonbladet 2018, Artikel 1)

5.1.2 Barnet som offer

Barnet som offer är den andra framträngande diskursen som jag kunde identifiera i analysen av nyhetsartiklarna. *Barnet som offer* målar upp barnet som ett offer under hem-/distansundervisning. Detta barn framställs vara i behov av räddning. Denna offerroll som barn som tillhör alternativa utbildningsformer tillges har jag delat in fyra teman baserade i vem/vad barnet är offer under: *Under förälderns tyranni*, *Under sin diagnos*, *Under en skolform som inte kan hantera barnet*, *Under ett samhällsfenomen*.

Barnet som offer *under förälderns tyranni* framkommer i allt från sammanhang då det presenteras att barnens rätt till sund utbildning tagits ifrån dem till att barnen varit offer under faktiskt fysiskt hot.

I de fall då barnet framställs missta kunskap för att överleva i samhället kan det beskrivas att barnen ".. saknar de grundläggande kunskaper för att kunna fungera i samhället" (Dagens

Nyheter 2019, Artikel 13) som att barnen inte ".. visste .. hur man tvättar sig eller går på toaletten" (Ibid). Dessa barn presenteras som att de ".. hållits isolerade" (Ibid) från omvärlden vilket gått ut över deras förmåga att kommunicera med andra människor. Alternativ utbildning presenteras alltså som att det leder till försämrade sociala kunskaper.

Exempelcitrat på barn under fysiskt hot kan tas från samma sammanhang som *föräldrar som fysiskt skadar barnen* (under *föräldern som boven*). De fastkedjade barnen i Artikel 10 (Dagens Nyheter 2018) målades upp av en granne som att de "verkade väldigt unga .. väldigt smala och hade ”papperslik hy”. Diskurserna *föräldrarnas som bov* och *barnet som offer* ligger nära sammankopplade. Man kan argumentera att det ligger till sin natur att barnet under en "ond" förälder är ett offer. Diskussionen kring detta fenomen förs vidare under "Diskursiv praktik" där jag analyserar diskurserna i relation till begreppen *interdiskursivitet* och *intertextualitet*.

Vidare är barnet som offer *under sin diagnos* ett framträdande tema. Här kopplas alternativ utbildning som en lösning för barn som har någon slags diagnos ex. asperger eller adhd. Ta som exempel:

Sofie är 7 år gammal och vill inget hellre än att gå i skolan .. I två månader har Sofie varit hemma och inte fått gå i skolan. (Expressen 2018, Artikel 16)

Diagnosen målas upp som ett hinder som håller barnet från att gå i skolan. "Fred .. lider av autism och har extremt svårt för höga ljud och stimmiga miljöer" (Expressen 2017, Artikel 15) är ännu ett exempel. Skolforskaren Martin Karlberg säger att "bland elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning som adhd och autism är andelen hemmasittare större än i andra grupper" (Aftonbladet 2020, Artikel 3).

När barnet framställs som ett offer *under en skolform som inte kan hantera barnet* sker det oftast parallellt med barnet som är offer under sin diagnos. För Sofie med adhd från Artikel 16 (Expressen 2018) beskrev man ex. att "[p]ersonalen klarade inte av att hantera hennes utbrott hon får på grund av sin diagnos..". I dessa fall beskrivs snarare skolan som boven:

Det har länge varit ett problem i svensk skola att särskilt stöd har satts in alldeles för sent. Ofta har elever snarare fått stöd i nian i stället för i lågstadiet då de borde ha fått det. (Aftonbladet 2020, Artikel 3)

Dock framgår i denna diskurs även den "vanliga eleven" som är ett offer i den svenska skolan:

Alla barn mår inte bra av att gå i skolan. Man pratar mycket om psykisk ohälsa under lockdown, men många känner oro inför att tvingas gå i skolan med den smittspridning vi har. Andra är drabbade av exempelvis mobbning. (Aftonbladet 2021, Artikel 4)

Till slut beskrivs barnet även som offer *under ett samhällsfenomen*. Ett tema som har två underkategorier: *Pandemi* och *Krig*. Det är återkommande att alternativ utbildning framställs i relation till dessa fenomen. Barnet målas då upp som att de tvingats in i dessa utbildningsformer och lider under dem. Ett exempelcitrat som visar denna diskurs är:

Många skolbarn har drabbats hårt under pandemin, medan många gymnasister tvingades till hemundervisning missade landets åttondeklassare sin prao under våren. (Aftonbladet 2021, Artikel 5)

Ovanstående citat bokstavligen beskriver hemundervisning som någonting barnen "drabbas" av. I en annan artikel målas hemundervisning återigen upp som en isolerande faktor:

Sedan vi började med hemundervisning märker jag att jag inte mår lika bra som innan. Bara att inte kunna träffa kompisar lika mycket är väldigt annorlunda (Expressen 2020, Artikel 18)

Dialogen kring alternativ utbildning under krig kan också hittas. Bland annat i en artikel om kriget i Ukraina som pågår just nu: "Skolorna är stängda så barnen har hemundervisning. Inget vet när skolorna öppnar igen." (Expressen 2022, Artikel 20). Hemundervisning kan i den här meningen tolkas som en otrygghet.

5.1.3 Motdiskurs: Föräldern som hjälten

Som en motdiskurs till *föräldern som boven* tar *förälderns som hjälten* form. Denna diskurs träder fram då föräldern målas upp som att den räddar barnet från ett skadligt skolsystem. Här får alternativs utbildningsformer istället en positiv koppling. Å ena sidan uppstår denna diskurs då föräldern inser att *barnet skadas av att gå till skolan* å andra sidan då föräldern anser att den *känner till sitt barns behov bättre än skolan*. Den förstnämnde kan exemplifieras med citatet: "Hon låter trött, men glad på rösten. Nära fyra års kamp är över" (Expressen 2017, Artikel 15) vilket beskriver en mamma som kämpat för att få sin autistiska sons

nedsättning erkänd och hanterad av skolan. Mamman beskrivs som både en hjälte som stått upp för sitt barn och som ett offer som tvingats genomgå denna process. I denna diskurs har föräldern en nyfunnen röst som inte tystas. "Jag har en plikt att skydda mitt barn" (Aftonbladet 2021, Artikel 4). säger en mamma. "Skolan är inget alternativ för våra barn. De vill inte dit heller. De blir bara kränkta och inte respekterade" (Dagens Nyheter 2017, Artikel 8) säger en annan.

För den andra underkategorin är föräldern en välutbildad person som anser sig klara av att fylla sitt barns behov bättre än den svenska skolan kan. Ett exempel är från en artikel om hemundervisande familjer på Åland där en mamma uttalar sig:

Vissa menar att vi inte har samma kompetens som en lärare och att det skulle vara ett problem. Men jag ska inte stå inför en klass och få 20 barn att intressera sig för samma sak vid samma tid. Det är en helt annan sak att undervisa sina egna barn än att vara lärare. Jag fungerar mer som en mentor och medforskare.. (Dagens Nyheter 2017, Artikel 9)

Mamman målar snarare upp folk med fördomar kring hemundervisning som okunniga. Hon uttrycker att hon ".. tror att en anledning till att hemundervisning inte är tillåtet i Sverige är okunskap om vad det innebär" (Ibid). Dessa föräldrar målas upp som att deras röst är värd att lyssnas till. En mamma argumenterar att "[d]et finns mängder av studier som visar att hemundervisade barn får minst lika goda kunskaper som i skolan" (Expressen 2019, Artikel 17). Att välja alternativa utbildningsformer framställs just som ett *val* snarare än som något påtvingat, eller ett straff.

5.1.4 Motdiskurs: Det friska barnet

Motdiskursen mot *barnet som offer* som påfunnits är *det friska barnet - som gynnas av alternativa utbildningsformer*. I denna diskurs får man, istället för en bild av det distans-/hemundervisade barnet som sjukt och lidande, en bild av barnet som friskt och frodande. Alternativa utbildningsformer målas upp i ett ljus som får dem att verka attraktiva. Diskursen har delats in i två teman: *genibarnet* och *den vanliga skoleleven*. *Den vanliga skoleleven* förekommer oftare (i 4 artiklar respektive 1). Det är i sammanhang då hem- och distansundervisning målas upp som något som gett barnet någonting snarare än tagit ifrån något. Ett exempel är eleven som ansåg att hon med distansundervisning på grund av Corona-pandemin fått "..mer gjort nu än under skoltid" (Dagens Nyheter 2020, Artikel 14).

En annan hemundervisad elev anser att "[d]et är lättare att komma fram om man behöver hjälp. Det är lite stökigt ibland i skolan. Hemma har vi mer tid än fröken har" (Aftonbladet 2021, Artikel 4).

Diskursen om *det friska barnet* ger en bild av alternativa utbildningsformer som något som kan möta upp det som annars är bristfälligt i skolan som lärarens begränsade tid för varje elev eller ett stökigt klassrum där det är svårt att fokusera. Likaså beskrivs distansundervisning som ett sätt att få tillbaka elever som annars skolkar:

Elever som får sitt studiebidrag indraget på grund av skolka har nått den lägsta nivån på tio år. Förklaringen är distansundervisningen som fler kopplat upp sig mot. (Aftonbladet 2021, Artikel 6)

Till slut ingår också *genibarnet* i denna diskurs. Det är då barnet målas upp som att vara *för* smart för den vanliga skolan och behöver/kan välja alternativ utbildning.

Hem-/distansundervisning blir i ett sådant ljus något eftersträvansvärt. Denna bild är dock begränsande då alternativ utbildning endast målas upp som en lösning för det exceptionella barnet och på så sätt samtidigt utesluter alla andra från denna möjlighet. Ett exempel som visar detta är ett citat kring hur skolforskaren Martin Karlberg tänker:

Karlberg förkastar ändå inte fullständigt hemundervisning som idé. Det finns en liten grupp som den är bra för, exempelvis högpresterande elever. Den gruppen är dock, enligt Karlberg, bara "några promille" av alla elever – och den svenska skolan blir allt bättre på att ta hand om dem. (Expressen 2019, Artikel 17)

5.2 Textanalysen: ordval och uttryck som färger diskursen

I detta avsnitt förs analysen av nyhetsartiklarnas text. Från den kritiska diskursanalysen hämtas begreppet *modalitet*. Modalitet synliggör formuleringens roll för mottagandet och tolkningen av en text (Winther Jörgensen & Phillips 2000, s. 77-81). Fokus ligger alltså på hur skribenten förhåller sig till det påstående hen lägger fram. *Instämmande*, *objektiv modalitet* och *ordval* är formerna jag använder.

5.2.1 Föräldern som boven

Under analysen av nyhetsartiklarna identifierade jag i diskursen *föräldern som boven* att skribenten använder värdeladdade ord. Ett exempel är rubriken "Caroline vägrar låta barnen

gå i svensk skola - expert kritisk" (Expressen 2019, Artikel 17). Ordet *vägrar* klingar negativt. Det blir tydligt att skribenten anser att föräldern är trotsig. Likaså *låta* ger bilden att föräldern tagit makten från sitt barn och snarare förtrycker det. Någon som inte tillåts göra någonting lider en hämmad frihet.

Vidare är citatet "[f]öräldrarna har hållit sina barn hemma" (Aftonbladet 2020, Artikel 2) intressant. Att barnen *hållits* hemma är ett återkommande budskap. Ordet *hållit* har ett underliggande sentiment att den alternativa utbildningsformen skett mot barnens vilja. Detta påstående används många gånger som representant för föräldrar som hem-/distansundervisar. Ta exempelvis alla rubriker som lyder detta budskap: "Barn hålls hemma - föräldrarna hotas med vite" (Aftonbladet 2020, Artikel 2), "Lottie håller sin son Theo, 8, hemma från skolan" (Aftonbladet 2021, Artikel 4), "Fem skånska barn hölls helt isolerade från omvärlden" (Dagens Nyheter 2019, Artikel 3).

Det finns också en trend där skribenten tar avstånd från föräldrarnas uttalanden. Detta syns när skribenten ska återge vad föräldrarna säger. Återkommande ord är *anser* och *hävdar*. Dessa målar inte upp föräldrarnas uttalanden som en *objektiv modalitet* (sanning) utan snarare som någonting man bör ta med en nypa salt. Även om föräldern då har en plattform att uttala sig på blir deras perspektiv tystat genom att det målas upp som icke-trovärdigt.

5.2.2 Barnet som offer

I diskursen *barnet som offer* finns likaså värdeladdade ord. Ordval som *tvingats*, *hindrats*, *drabbats*, *utsätts* och *lider* beskriver barnen som offer under alternativ utbildning. Nedan kan vi identifiera två av dessa (*drabbats* och *tvingades*):

Många skolbarn har drabbats hårt under pandemin, medan många gymnasister tvingades till hemundervisning missade landets åttondeklassare sin prao under våren. (Aftonbladet 2021, Artikel 5)

Detta citat belyser också hur skribenten förstärker budskap med ord som *många*. Att det framställs som många skolbarn istället för bara "skolbarn" målar upp en bild av nödläge.

Påståenden som reflekterar *barnet som offer* följer, till skillnad från *föräldern som boven*, oftast objektiv modalitet. Dessa framställningar visas som sanningen genom att skribenten använder bestämda ordval som *är* istället för mer subjektiva ordval. Detta kunde jag ofta se i sammanhang då "skolexpert" uttalade sig. Ta som exempel citatet:

Fredrik Malmberg, generaldirektör vid Specialpedagogiska skolmyndigheten, ser positivt på regeringens förslag om distansundervisning, men han betonar att det inte får bli en permanent lösning. (Aftonbladet 2020, Artikel 3)

Till skillnad från föräldern som *anser* något så *betonar* skolrepresentaten sitt påstående. Det framställs då som någonting tryggt som redan är bestämt.

5.2.3 Motdiskurser

Nedan beskriver jag hur motdiskurserna *föräldern som hjälten* och *det friska barnet* påverkas av skribentens roll.

Till skillnad från dess motdiskurs *föräldern som boven* bidrar framställningen av *föräldern som hjälten* med en bild av en förälder som talar sanning (objektiv modalitet). De uttalanden som föräldern gör beskrivs inte med instämmande men heller inte med lågt instämmande. De är neutrala. Exempel på detta är citatet från en mamma som säger "[d]et finns mängder av studier som visar att hemundervisade barn får minst lika goda kunskaper som i skolan" (Expressen 2019, Artikel 17), "Jag har en plikt att skydda mitt barn" (Aftonbladet 2021, Artikel 4), eller "Skolan är inget alternativ för våra barn" (Dagens Nyheter 2017, Artikel 8).

I denna motdiskurs hålls den positiva bilden av det svenska skolsystemet intakt medans problemen som uppstått istället riktas mot kommunen. Kommunen målas upp som att ha en bristfällig skola som inte följer det korrekta upplägget. Artikel 15 (Expressen 2017) om mamman som kämpat för sin autistiske son avslutas exempelvis med: "När skolan väl förstår hur de ska ta hand om barnet, så är det fantastiskt med svensk skolplikt". Den svenska skolpliktens makt har på så sätt upprätthållits.

Det friska barnet kan likaså identifieras då barnens uttalanden visas som sanning. Exempelvis rubriken i artikel 14 (Dagens Nyheter 2020) "'14-åriga Lisa går i skolan hemma: 'Jag får mer gjort'" eller "[d]et är lättare att komma fram om man behöver hjälp" (Aftonbladet 2021, Artikel 4). Båda citat presenteras som fakta.

5.3 Diskursiv praktik: Diskursiv reproduktion

Det är relevant att redogöra för hur ofta diskurserna förekommer för att få en uppfattning om hur de står i relation till varandra. I detta avsnitt gör jag en sådan redogörelse som jag parallellt binder in med analysen av den diskursiva praktiken. Denna analys bygger på analysverktygen *intertextualitet* och *interdiskursivitet*. Kort beskrivet handlar intertextualitet

om reproduktionen av diskurser medans interdiskursiviteten beskriver hur intertextualiteten befäster eller utmanar dessa existerande diskurser (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 77-80). Mitt fokus under denna analys har legat i den diskursiva reproduktionen snarare än den textuella där man fokuserar på hur text och ordval reproduceras då denna behandlats under "Textanalys".

5.3.1 Diskursernas reproduktion

I analysen av hur ofta diskurserna förekommer visade det sig att de dominerande diskurserna *föräldern som boven* och *barnet som offer* framställs lika ofta i svensk nyhetsmedia med uppkomst i 11 respektive 11 artiklar av 21 totalt. Att motdiskurserna *föräldern som hjälten* och *det friska barnet* istället är minoriteter motiveras i att de återfanns i 5 respektive 5 artiklar.

Det vanligaste förekommande temat i *förälderns som boven* är *föräldern som kriminell*. Det framkommer i 10 artiklar jämfört med *föräldern som fanatiker* som hittas i 6. Vidare målas diskurstemat *föräldern som kriminell* oftare upp som *föräldrar som går emot svensk lag* än *föräldrar som fysiskt skadar barnen*. Skillnaden är dock liten, 6 artiklar respektive 4. Detta visar en intertextuell trend att även om föräldern svartmålas är det oftare i mildare fall än i extrema fall.

Fortsättningsvis är teman under *barnet som offer* jämna i representation. *Barnet som offer under sin diagnos* förekommer i 3 artiklar medans *under förälderns tyranni*, *under en skolform som inte kan hantera barnet* och *under ett samhällsfenomen* hittas i 4 artiklar. Slutsatsen är den att barnet alltid målas upp som ett offer, oavsett kontext.

En av de tydligaste intertextuella bedömningarna som kan göras är den att de två dominerande diskurserna går hand i hand. Dessa liksom bygger på varandra. Eftersom barnet och föräldern hänger ihop kommer barnet alltid framställas som ett offer när föräldern är en bov och tvärtom.

Ytterligare är det något vanligare att *föräldern som hjälten* framställs ha räddat barnet som *skadas av att gå till skolan* än *föräldern som känner till sitt barns behov bättre än skolan* - 3 respektive 2 artiklar. Detta kan ha en interdiskursiv förklaring i faktumet att barnet som *skadas av att gå till skolan* framställer barnet i enlighet med den dominerande diskursen *barnet som offer* medans ett tema med fokus på *barns behov* snarare kopplas till motdiskursen *det friska barnet*. Texter med budskapet att barn *skadas av att gå till skolan* kan

alltså sägas ha en låg interdiskursivitet - de bidrar inte till att förändra den dominerande diskursen - medans artiklar där föräldrarnas kunskap om barnets behov är i fokus kan menas ha hög interdiskursivitet. Genom detta kan man förstå varför det tema som går parallellt med den dominerande diskursen också är dominerande inom motdiskursen.

I motdiskursen *det friska barnet* framställs barnet mycket oftare som *den vanlige skoleleven* som gynnas av hem-/distansundervisning än *genibarnet* - i 4 respektive 1 artikel. Detta stödjer ytterligare den interdiskursiva förklaringsmodellen. Man kan lägga fram argumentet att *den vanliga skoleleven* underliggande framställs i enighet med den dominerande diskursen *barnet som offer*. Även om barnet målas upp som friskt, grundar sig temat i att barnet behövde hjälp från första början och alternativ utbildning var den lösningen. Ta som exempel den distansundervisade eleven under coronapandemin som uttryckte sig få "...mer gjort nu än under skoltid" (Dagens Nyheter 2020, Artikel 14). Det kan tolkas som ett eleven inte fick tillräckligt gjort i den vanliga skolmiljön och därmed led under den. Texter som framställer *den vanlige skoleleven*

Denna koppling kan upplevas som motsägelsefull men visar på att motdiskurser och dominerande diskurser går hand i hand. Det är snarare tolkningen av texten som avgör vilken diskurs som framträder mest.

Genibarnet återges tvärtom som en figur som aldrig behövde den svenska skolformen och därmed aldrig var ett offer under den. *Genibarnet* kan på så sätt ses som den renaste formen av motdiskurs mot *barnet som offer*. Jag vill dock lyfta att underlaget för denna variant av motdiskursen är väldigt liten vilket kan innebära att detta arbete har en otillräcklig grund för att dra en sådan slutsats.

Genom att analysera materialets intertextualitet och interdiskursivitet kan man dra som slutsats att också motdiskurserna styrs av de dominerande diskurserna. Att hitta rena motdiskurser som spräcker den negativa synen på alternativ utbildning som de dominerande diskurserna målar upp är därmed ovanligt. Därför kan man ifrågasätta om de motdiskurser som hittats verkligen är motdiskurser.

5.4 Social praktik: diskursen i sin sociala kontext

I detta avsnitt görs en ansats att knyta ihop de tre analysdimensionerna text, diskursiv praktik och social praktik genom att använda Norbert Elias begrepp *etablerade* och *outsiders*, *stigma* och *social utestängning*. (Elias & Scotson 2011, s. 16-22)

5.4.1 Outsidern, stigmat och social utestängning

Genom analysen av text och diskursiv praktik kan jag konstatera att det finns två dominerande diskurser kring människor som följer alternativ utbildning - *föräldern som boven* och *barnet som offer*. Båda diskurserna målar upp personer som följer alternativa utbildningsformer i ett negativt ljus och på så sätt även utbildningsformerna i sig i samma ljus. Dessa diskurser stödjer att det finns en *etablerad* grupp - svenskar som följer vanlig skolform - och en *outsider* grupp - svenskar som följer alternativa utbildningsformer.

Denna studie visar på hur maktstrukturer produceras och reproduceras genom diskursen kring alternativ utbildning. Det diskurserna bidrar med är att skapa *stigma*. De hjälper till att måla upp föräldern som farlig och skadlig och barnet som sårat och i behov av räddning.

Outsider gruppen beskrivs som en farlig eller galen väg. Något som styrker detta är exempelvis faktumet att värdeladdade ord ofta används för att beskriva både föräldern och barnet. Föräldern "*..vägrar låta barnen gå i svensk skola*" (Expressen 2019, Artikel 17) medans barnet *tvingas, hindras, drabbas, utsätts och lider*.

Stigmat gör så att svenskar som följer alternativ utbildning stängs ute från den allmänna debatten och samhället i stort - de drabbas av *social utestängning*. I bland annat textanalysen av nyhetsartiklarna kan man se att föräldrarnas röst tystas, inte bokstavligen, men genom de orden som skribenten smyckar deras uttalanden med. *Avser* och *hävdar* är ord som används. De målar upp föräldern som någon man inte kan lita på.

Samtidigt framställs den etablerade gruppen som det "sunda" valet. När en outsider grupp blir stigmatiserad menar Elias (2010, s.32-33) att det styrker den etablerade gruppens maktposition ytterligare. De dominerande diskurserna kring alternativ utbildning kan beskrivas göra ju det. Medans föräldern som exempelvis hemundervisar beskrivs som någon man inte borde lita på så stärks den motsatta sidan - de som står bakom svensk skolundervisning. Sedan stärks de etablerades röst ytterligare genom att exempelvis skolexperters röster målas upp som trygga vägvisare eller som faktakällor. Nedan citat är ett exempel på detta:

Elever ska inte styra sin undervisning själva. Man ska ha en delaktighet, men en pedagog ska ansvara för undervisningen. Det finns gedigen forskning på det. (Expressen 2019, Artikel 17)

Vad som sker när en grupp stigmatiseras på det här sättet och stängs ute från debatten och samhället är att de stämplas som mindre värda (Elias & Scotson 2010, s.67-69). Möjligtvis är detta en konsekvens av dessa diskurser. Detta fenomen kan redan ses i hur sanningsenliga föräldrarnas uttalanden beskrivs vara. Deras röst blir inte värd att lyssna till.

Motdiskurserna *föräldern som hjälten* och *det friska barnet* talar dock för att det finns en positiv framställning av dessa människor. De lyfter fördelarna med alternativa utbildningsformer och målar upp både barn och förälder som starka varelser med egna viljor. Dessa motdiskurser bidrar med en bild av både förälder och barn som välutbildade och normala samhällsmedborgare. Inom dessa diskurser ifrågasätts den etablerade gruppens makt. Barnets utbildningsskador (depression, stress, mobbning etc..) skylls snarare på skolan/kommunen än föräldern. Föräldern blir istället ett offer tillsammans med barnet för det svenska skolsystemets tyranni.

Dock är dessa motdiskurser betydligt färre förekommande än de två som dominerar. Den etablerade gruppen är därmed fortfarande den etablerade och outsiders gruppen stannar kvar i mörkret. I analysen av den diskursiva praktiken framgick även hur motdiskurserna i vissa fall stödjer de dominerande diskurserna. Detta skapar en paradox där även de diskurser som ska representera de människor som följer alternativa utbildningsformer är diskurser som upprätthåller förtrycket emot dem. Möjligtvis är det så att motdiskurserna uppkommer i de fall då de etablerade "prövar på" alternativ utbildning. Som under Covid-19 då den "vanliga" eleven fick pröva distansundervisning (Dagens Nyheter 2020, Artikel 14) eller den "vanliga" föräldern räddade sitt barn från smittspridning i skolan (Aftonbladet 2021, Artikel 4). En positiv bild av alternativ utbildning framställs alltså då den etablerade gruppen intar fältet. Detta kan betyda att det inte bara är alternativ utbildning i sig som gör outsiders suspekta utan att även faktumet att en person är en outsider som gör alternativa utbildningsformer suspekta.

6 Slutdiskussion

Denna studie har, genom en kritisk diskursanalys av 21 artiklar från tre tidningar: Aftonbladet, Dagens Nyheter och Expressen, uppnått sitt syfte att undersöka hur människor som följer alternativa utbildningsformer framställs i svensk nyhetsmedia. I analysen har jag besvarat *genom vilka diskurser människor som följer alternativa utbildningsformer framställs i svensk nyhetsmedia, hur dessa diskurser förhåller sig till varandra och vilka maktstrukturer dessa diskurser upprätthåller.*

Sammanfattningsvis visar denna studie att den övergripande framställningen av alternativa utbildningsformer i svensk nyhetsmedia är negativ. I de två dominerande diskurserna målas alternativa utbildningsformer upp som någonting farligt som föräldrar utsätter barnen för och barnen utsätts för. Även motdiskurserna visade sig i stora drag vara styrda av de dominerande diskurserna. De få gånger hem- och distansundervisning accepteras målas de upp som en sista utväg i extrema fall då barnet är så pass fysiskt eller psykiskt nedsatt att hen inte kan ta sig till skolan. Studien visar tydligt hur de dominerande diskurserna upprätthåller ojämlika maktstrukturer genom vilka svenskar som väljer alternativa utbildningsformer stämplas som outsiders.

Studiens resultat stödjer tidigare forskning. Till att börja med stämmer arbetets fyra diskurser överens med den tudelade framställningen av hemundervisning som å ena sidan målas upp som ett hot, å andra sidan som en räddning (Dwyer & Peters 2019, s. 7-10). I de dominerande diskurserna målas föräldern upp som ett hot och barnet som det hotas. I motdiskurserna målas alternativ utbildning upp som en räddning för barnet som skadas av skolan. Dock är räddningsdiskursen svagare i svensk media än i USA (Ibid). Svensk nyhetsmedia målar snarare upp alternativa utbildningsformer i mörker likt Högdin (2007, s. 23-27), Skolinspektionen (2021, s. 3-8), Blok m.fl. (2017, s. 413-414) etc. beskriver framställningen av alternativ utbildning i Sverige. Svensk nyhetsmedia framställer alternativa utbildningsformer i enlighet med den "föråldrade" synen som Aurini och Davies (2007, s. 470-471) lyfter. Exempelvis uppkommer alternativ utbildning många gånger ofta synonymt med religiös fanatism. Neoliberal motiv, som barnets rätt till individanpassad utbildning, framkommer i motdiskurserna och föräldern visas sakkunnig men inte i den mån som forskarna beskriver (Jolly & Matthews 2020, s. 273; Neuman & Guterman 2017, s. 271-275).

Det är staten, snarare än föräldern, som har makten över barnets utbildning i Sverige. Som Villalba tar upp (2009, s. 289-293) upprätthålls denna diskurs genom sociala sanktioner. Föräldern som väljer alternativ utbildning målas upp som outsiders, stigmatiseras som galen eller farlig, och statens maktposition upprätthålls.

Avslutningsvis kan man konstatera att den svenska diskursen kring alternativ utbildning i det stora hela är oförändrad. Dock kan motdiskursernas existens i sig möjligtvis visa på att diskurserna är i förändring. Covid-19 satte trots allt distansundervisning på kartan och hemundervisande svenskar har fått en ny plattform. Däremot är en av de största bristerna i denna studie avsaknaden av tidigare forskning av den svenska diskursen. Det skulle nu vara

intressant att undersöka om diskursen faktiskt är i förändring. Att 1. göra en jämförande diskursanalys som undersöker hur länge dessa motdiskurser (den positiva framställningen av alternativ utbildning) funnits 2. följa diskursernas utveckling över tid.

7 Källförteckning

- Aurini, Janice & Davies, Scott. (2005) *Choice without Markets: Homeschooling in the Context of Private Education*. British Journal of Sociology of Education, 26(4), 461-474.
- Bergdahl, N. och Nouri, J. (2020) *Covid-19 och omställning till distansundervisning i svensk skola*. Stockholms universitet. <https://www.ifous.se/app/uploads/2020/03/COVID19-omstllningen-till-distansundervisning.pdf>
- Blok, Henk., Merry, Michael S. & Karsten, Sjoerd. (2017) *The legal situation of home education in Europe*. Gaither, Milton. (red.). The Wiley handbook of home education. Hoboken: John Wiley & Sons, Inc. E-bok. 395-421.
- Børne- og undervisningsministeriet. (2022) *Skolestart og undervisningspligt*. <https://www.uvm.dk/folkeskolen/fag-timetal-og-overgange/skolestart-og-boernehaveklassen/skolestart> (Hämtad 2022-03-05)
- Bryman, Alan. (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 [rev.] uppl. Stockholm: Liber.
- Deckeman, Maria. (2021) *Framtidens arbetsplats - Hybridarbetsplatsen*. Karolinska Institutet. <https://medarbetare.ki.se/framtidens-arbetsplats-hybridarbetsplatsen> (Hämtad 2022-05-10)
- Dwyer, James G. & Peters, Shawn F. (2019) *Homeschooling: The history and philosophy of a controversial practice*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Elias, Norbert & Scotson, John L. (2010) *Etablerade och outsiders*. Lund: Arkiv förlag
- Finlex. (2022) *Läropliktslag*. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2020/20201214> (Hämtad 2022-05-10)

Firming, Michael, Younkin, Felisha, Sackett, Thomas, Fletcher, Jacquyn, Jones, Theresa, Parrish, Erik. (2019) *Qualitative perspectives of Homeschool Parents Regarding Percieved Educational Success*. Journal of Higher Education Theory and Practice. 19(1).

Frisk, Johan. (2021) Vad händer när skolan flyttar hem? *Forskning och framsteg*.
<https://fof.se/artikel/2020/10/vad-hander-nar-skolan-flyttar-hem/> (Hämtad 2022-05-10)

Frängsmyr, Tore. (2002) *Svensk idéhistoria. Bildning och vetenskap under tusen år. Del II 1809 - 2000*. Natur och kultur.

Gaither, Milton. (2017) *The history of homeschooling*. Gaither, Milton. (red.). The Wiley handbook of home education. Hoboken: John Wiley & Sons, Inc. E-bok. 7-31.

Gray, John Scott. (2018) *Dewey and the American movement to homeschooling*. Education 3-13, 46(4). 441-446. <http://dx.doi.org/10.1080/03004279.2018.1445481>

Gubrium, Jaber F & Holstein, James A. (1997) *The New Language of Qualitative Method*. Oxford University Press.

Högdin, Sara. (2007) *Skolplikten och dess befrielsegrunder- om praktisk tillämpning och lagstiftning*. Utbildning och demokrati. 16(1). 9-29.

Jolly, Jennifer, Matthews, Michael. (2020) *The Shifting Landscape of the Homeschooling Continuum*. Educational Review. 72(3).

Korrespondensgymnasiet. (2022) *Om Oss*. <https://www.korr.se/> (Hämtad 2022-05-10)

Mourão Permoser, Julia. & Stoeckl, Kristina. (2020) *Reframing human rights: the global network of moral conservative homeschooling activists*. Global Networks. 21(4).

Neuman, Ari, Guterman, Oz. (2017) *What are we educating towards? Socialization, acculturation, and individualization as reflected in home education* Educational studies. 43(3).

Puga, Lisa. (2019) *Homeschooling is our protest: Educational Liberation for African American Homeschooling Families in Philadelphia, PA*. Peabody journal of education. 94(3).

Regeringskansliet. (2022) *Så arbetar regeringen för en god utbildning under pandemin*. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-arbete-med-coronapandemin/om-skola-och-utbildning-med-anledning-av-covid-19/sa-arbetar-regeringen-for-en-god-utbildning-under-pandemin/#id3> (Hämtad 2022-03-05)

Ritzer, George & Stepnisky, Jeffrey. (2015) *Sociologisk teori*. Uppl. 2. Stockholm: Liber.

SFS 1985:1100 Skollagen. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 2010:800. Skollagen. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolinspektionen. (2021) *Fjärr- och distansundervisning i grundskolan - iakttagelser baserade på intervjuer med rektorer och elever i 56 skolor under covid-19-pandemin*. PM. Stockholm.

Skolverket. (2000) *En temabild om värdegrunden: Med demokrati som uppdrag*. Liber: Stockholm.

Skolverket. (2011) *Skolan och medborgarskapandet: En kunskapsöversikt*. Fritzes kundservice: Stockholm.

Skolverket. (2021) *Särskild undervisning i hemmet eller på annan plats*. <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/sarskild-undervisning-i-hemmet-eller-pa-annan-lamplig-plats> (Hämtad 2022-03-04)

Skolverket. (2022) *Distansundervisning*.

<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/distansundervisning>

(Hämtad 2022-03-04)

Skolverket. (2022) *Finns det något som heter "hemundervisning" eller "hemskolning"?*

<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/skolplikt-och-ratt-till-utbildning#Finnsdetnagotsomheterhemundervisningellerhemskolning> (Hämtad 2022-03-04)

Skolverket. (2022) *Skolplikt och rätt till utbildning*

<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/skolplikt-och-ratt-till-utbildning> (Hämtad 2022-05-10)

Sofia Distans. (2022) *Vilka kan studera?* <http://www.sofiadistans.nu/elevkategorier> (Hämtad 2022-05-10)

Specialpedagogiska myndigheten. (2021) *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet*. Skolverket. Stockholm.

United Nations. (1948) Universal declaration of human rights.

<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> (Hämtad 2022-03-05)

Vetenskapsrådet. (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Villalba, Cynthia M. (2009) *Home-based education in Sweden: Local variations in forms of regulation*. *Theory and research in education*, 7(3), 277-296. Stockholms universitet.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise. (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

8 Artiklar

Aftonbladet

Artikel 1: Aftonbladet (2018) "Lärare ringde på hos familjen i Bjärred - fick inget svar"

[<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/Mg1Py5/larare-ringde-pa-hos-familjen-i-bjarred-fick-ingenget-svar> Hämtad 2022-03-29]

Artikel 2: Aftonbladet (2020) "Barn hålls hemma - föräldrarna hotas med vite"

[<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/dlld4z/barn-halls-hemma--foraldrar-hotas-med-vite> Hämtad 2022-03-29]

Artikel 3: Aftonbladet (2020) "Hemmasittare ska få distansundervisning"

[<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/WbAkVd/hemmasittare-ska-fa-distansundervisning> Hämtad 2022-03-29]

Artikel 4: Aftonbladet (2021) "Lottie håller sin son Theo, 8, hemma från skolan"

[<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/dlqGyX/lottie-haller-sin-son-theo-8-hemma-fran-skolan> Hämtad 2022-03-29]

Artikel 5: Aftonbladet (2021) "Dubbelt så många praoelever efter coronastopp"

[<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/z7A6Q5/dubbelt-sa-manga-praoelever-efter-coronastopp> Hämtad 2022-03-29]

Artikel 6: Aftonbladet (2021) "Skolket på lägsta nivå på tio år"

[<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/nwA8pJ/skolket-pa-lagsta-nivan-pa-tio-ar> Hämtad 2022-03-29]

Artikel 7: Aftonbladet (2022) "Hemundervisning lockar svenskar till Åland"

[<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/OrX1Mw/hemundervisning-lockar-svenskar-till-aland> Hämtad 2022-03-29]

Dagens Nyheter

Artikel 8: Dagens Nyheter (2017) "Viteskrav mot föräldrar som hemundervisar"
[<https://www.dn.se/nyheter/sverige/viteskrav-mot-foraldrar-som-hemundervisar/>] Hämtad 2022-03-29]

Artikel 9: Dagens Nyheter (2017) "De flyttade till Åland för att hemundervisa sina barn"
[<https://www.dn.se/insidan/de-flyttade-till-aland-for-att-hemundervisa-sina-barn/>] Hämtad 2022-03-29]

Artikel 10: Dagens Nyheter (2018) "Grannarna anade ingenting - i huset hittades 13 undernärda barn"
[<https://www.dn.se/nyheter/varlden/grannarna-anade-ingenting-i-huset-hittades-13-undernarda-barn/>] Hämtad 2022-03-29]

Artikel 11: Dagens Nyheter (2018) "Föräldrarna enades om att döda sin döttrar"
[<https://www.dn.se/nyheter/sverige/foraldrar-i-dodade-dottrar-och-tog-sina-liv/>] Hämtad 2022-03-29]

Artikel 12: Dagens Nyheter (2019) "Forskare: Så känner du igen en sekt"
[<https://www.dn.se/insidan/forskare-sa-kanner-du-igen-en-sekt/>] Hämtad 2022-03-29]

Artikel 13: Dagens Nyheter (2019) "Fem skånska barn hölls helt isolerade från omvärlden"
[<https://www.dn.se/nyheter/sverige/fem-skanska-barn-holls-helt-isolerade-fran-omvarlden/>] Hämtad 2022-03-29]

Artikel 14: Dagens Nyheter (2020) "14-åriga Lisa går i skolan hemma: 'Jag får mer gjort'"
[<https://www.dn.se/sthlm/14-ariga-lisa-gar-i-skolan-hemma-jag-far-mer-gjort/>] Hämtad 2022-03-29]

Expressen

Artikel 15: Expressen (2017) "Autistiska Fred gick inte i skolan på två år"
[<https://www.expressen.se/nyheter/autistiske-fred-gick-inte-i-skolan-pa-tva-ar/>] Hämtad 2022-03-29]

Artikel 16: Expressen (2018) "Sofie, 7, hindrades från att gå i skolan"

[<https://www.expressen.se/nyheter/sofie-7-hindrades-fran-att-ga-i-skolan/> Hämtad 2022-03-29]

Artikel 17: Expressen (2019) "Caroline vägrar låta barnen gå i svensk skola - expert kritisk"

[<https://www.expressen.se/gt/caroline-vagrar-lata-barnen-ga-i-svensk-skola-expert-kritisk/> Hämtad 2022-03-29]

Artikel 18: Expressen (2020) "Gymnasieeleven Emma: "Alla planer har förstörts""

[<https://www.expressen.se/kvallsposten/gymnasieeleven-emma-alla-planer-har-forstorts/> Hämtad 2022-03-29]

Artikel 19: Expressen (2021) "Skrämmande kurvan - forskaren varnar nu"

[<https://www.expressen.se/kvallsposten/forskarens-varning-sa-rusar-omikron-i-danmark/> Hämtad 2022-03-29]

Artikel 20: Expressen (2022) "Sasha, 11, spelar fiol när flyglarmen ljuder"

[<https://www.expressen.se/nyheter/sasha-11-spelar-fiol-nar-flyglarmen-ljuder/> Hämtad 2022-03-29]

Artikel 21: Expressen (2022) "Cecilia lämnade slutna kretsen - fick betala med sina döttrar"

[<https://www.expressen.se/nyheter/cecilia-lamnade-slutna-kretsen-fick-betala-med-sina-dottrar/> Hämtad 2022-03-29]